

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України : Закон України. – К., 2012.
2. Кримінальний кодекс України: станом на 1 січня 2011 р. – Х., 2011.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К., 2009.
4. Митний Кодекс України. – К., 2002.
5. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр.
6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків : пояснювальна записка до проекту Закону України від 03.03.2012 р. №10146// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1...
7. Концепція реформування кримінальної юстиції, затверджена указом Президента України від 8 квітня 2008 р. №311/2008. – Режим доступу : president.gov.ua/Документи/7703.html.

Надійшла до редакції 01.11.2012

В.В. Коряк

кандидат юридичних наук

В.Р. Сливенко

(МВС України)

УДК 343.373

ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Розкрито особливості діяльності оперативних підрозділів з виявлення злочинів під час здійснення державних закупівель.

Ключові слова: оперативні підрозділи, виявлення, припинення, державні закупівлі.

Раскрыты особенности деятельности оперативных подразделений по выявлению преступлений в сфере государственных закупок.

Ключевые слова: оперативное подразделение, выявление, пресечение, государственные закупки.

In this article the features of activity of operative subsections open up authors from the exposure of crimes during realization of the public purchasing.

Keywords: operative subsections, exposures, stoppings, public purchasing.

Постановка проблеми. Перед оперативними підрозділами, які протидіють злочинам у сфері державних закупівель, стоять задачі виявляти дані замасковані протиправні діяння, а також осіб, які готують чи вчиняють злочини. Так, термін “виявлення” означає робити явним щось раніше не помічене, знаходити [1].

Відповідно до вимог статті 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані: у межах своїх повноважень відповід-

но до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень [2].

Отже, характер задачі по виявленню злочинів у сфері державних закупівель полягає в тому, що про факт вчинення злочину ще не відомо оперативним підрозділам, і в цій ситуації оперативно-розшукові заходи будуть здійснюватися як ряд змінюючих одна одну стадій.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Окремі аспекти проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій щодо протидії злочинам у сфері державних закупівель були досліджені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: В.К. Антонова, В.Т. Білоуса, В.І. Василичука, О.Ю. Заблоцької, Д.Й. Никифорчука, Л.П. Скалосука, С.С. Чернявського та інших.

Однак, незважаючи на збільшений останнім часом інтерес юридичної науки до проблем протидії злочинам у сфері державних закупівель, значимість їх вирішення ставить все нові і нові питання, які потребують все нових і нових досліджень.

Водночас питання виявлення злочинів у сфері державних закупівель у літературі розглядалися фрагментарно, що, на наш погляд, потребує додаткового і поглибленого дослідження.

Як свідчить аналіз дослідження, завдання з виявлення даних злочинів розглядається в тісному зв'язку з кримінально-процесуальною діяльністю, оскільки у випадку його успішного вирішення порушується кримінальна справа [3].

Виклад основного матеріалу. Отже, процес виявлення злочинів у сфері державних закупівель оперативними працівниками повинен складатися з пошуку та виявлення слідів, що виникли під час вчинення злочину, причому це можуть бути сліди як основного, так і допоміжного (попереднього) злочину.

Як свідчить аналіз практики, виявлення злочинів у сфері державних закупівель базується на знанні оперативним працівником специфіки діяльності об'єкта, що обслуговується, осіб які можуть вчинити дані злочини, способів здійснення і маскування злочинів, методики їх виявлення тощо.

Отже, одним із напрямів діяльності оперативних підрозділів з виявлення злочинів у сфері державних закупівель є оперативне обслуговування. Від рівня організації цієї роботи значною мірою залежить своєчасне безперервне надходження оперативної інформації про їх підготовку або вчинення, а також про осіб, причетних до їх вчинення.

У зв'язку з цим проведене нами дослідження дало змогу виробити єдину концепцію тлумачення терміна «оперативне обслуговування», яке сьогодні є загальноприйнятим і включає в себе «організацію своєчасного надходження інформації про стан оперативної обстановки з метою протидії злочинам у сфері державних закупівель».

Як свідчить аналіз практики, для успішного здійснення оперативно-

го обслуговування об'єктів сфери державних закупівель особливе місце в діяльності оперативних підрозділів відводиться аналізу оперативної обстановки, у процесі якого оперативний працівник визначає найбільш криміногенно вражені об'єкти, що потребують підвищеної уваги. Оскільки множинність об'єктів обслуговування не дає можливості здійснювати спостереження за ними з однаковою інтенсивністю, на практиці використовують термін «режим оперативного обслуговування» [4].

Оперативна інформація, що надходить до підрозділів, які протидіють злочинам у сфері державних закупівель, залежно від свого змісту, по-різному характеризує обстановку на зазначених об'єктах і в галузях. Тому на неї слід зважати при розробленні системи оперативного обслуговування, визнаючи для кожного об'єкта різний режим оперативного обслуговування (інтенсивність спостереження).

Ефективна діяльність оперативних підрозділів щодо організації надходження первинної інформації про стан оперативної обстановки неможлива без якісно організованого інформаційного забезпечення процесу протидії злочинам у сфері державних закупівель, насамперед, на стадії аналізу й оцінки стану оперативної обстановки. Це завдання, на думку 72 % респондентів, вирішується за допомогою оперативного обслуговування. Саме з нього починається робота оперативного працівника з виявлення ознак підготовки чи вчинення злочину у даній сфері.

Аналіз практичної діяльності оперативних підрозділів та останніх наукових публікацій за цією тематикою, зокрема таких вчених як В.І. Василичук, В.А. Некрасов, В.П. Захаров, Д.Й. Никифорчук, О.Ю. Заблоцька та ін., дає змогу дійти висновку, що у процесі виявлення злочинів у сфері державних закупівель, здійснюючи оперативне обслуговування, особливе місце в діяльності оперативних підрозділів відводиться інформаційно-аналітичному забезпеченню, а також економіко-правовому та фінансовому аналізу державних закупівель з допомогою сучасних комп'ютерних можливостей, зокрема, веб-порталів у мережі Інтернет [5].

Так, економіко-правовий аналіз передбачає систему прийомів і методів економічного та правового дослідження, а саме аналізу та оцінки показників господарської діяльності учасників конкурсних торгів, спрямовану на виявлення порушень вимог діючого законодавства «Про здійснення державних закупівель».

Як свідчить аналіз дослідження, з огляду на простий доступ до мережі Internet та швидке зростання кількості її користувачів, сьогодні, як ніколи раніше, актуальним є вирішення питань, пов'язаних із можливостями мережі Internet та їх використанням. Такими питаннями, зокрема, є вивчення можливостей локальних ресурсів мережі Internet та вдосконалення використання цих ресурсів для забезпечення цілей оперативно-розшукової діяльності.

Для оперативного виявлення злочинів, які готуються чи вчиняються у сфері державних закупівель, особливе місце, як вже було раніше зазначено, повинно відводитися використанню глобальної мережі Internet.

На нашу думку, це зумовлено насамперед такими чинниками:

- законодавство, яке регулює питання державних закупівель, знаходиться у стадії постійного удосконалення, у зв'язку з чим у ньому відбуваються постійні зміни та доповнення;
- оголошення про заплановану закупівлю та результати закупівель за державні кошти публікуються на веб-порталі з питань державних закупівель;
- вільний доступ до більшості ресурсів;
- доступна вартість отримання такої інформації.

Окрім вищесказаного, особливе місце відводиться використанню оперативного-розшукових заходів, засобів та сил. Так, оперативні підрозділи для виявлення злочинів у даній сфері повинні виключати можливість отримання інформації та її перевірки за допомогою інших сил, засобів і заходів ОРД, зокрема осіб, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами, участі представників фінансових інспекцій, Держказначейства тощо.

У структурі інформації про факти злочинів у сфері державних закупівель переважає інформація, отримана під час взаємодії з іншими державними органами, до компетенції яких входить перевірка і контроль за процесом державних закупівель.

Як свідчить аналіз практики, для ефективного використання можливостей органів контролю під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель, насамперед, необхідно скласти перелік органів, що компетентні здійснювати контрольні заходи на таких об'єктах.

Слід також зазначити необхідність налагодження дієвого контакту з керівною ланкою органів контролю, що надасть можливість вносити пропозиції стосовно переліку суб'єктів господарювання, які включаються у планові контрольні перевірки, а також переліку питань, на які необхідно звернути особливу увагу під час проведення планової перевірки підприємства.

Як свідчить аналіз практики, найбільш часто оперативні підрозділи отримують оперативно-значиму інформацію щодо протиправних дій у сфері державних закупівель у процесі взаємодії з такими органами: Фінансова інспекція, Рахункова палата, Антимонопольний комітет, Державний комітет фінансового моніторингу України, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Держказначейство України тощо.

Водночас сучасний стан взаємодії потребує покращення шляхом створення єдиної інформаційної системи правоохоронних та контрольних органів, яка б передбачала можливість безпосереднього отримання інформації оперативним працівником.

У процесі аналізу результатів практики нами був розроблений алгоритм дій оперативного працівника з виявлення злочинів у сфері державних закупівель:

1) проаналізувати інформацію щодо конкурсних торгів, проведених розпорядниками державних коштів (замовниками держзакупівель) за період, який досліджується (оголошення про проведення процедур закупівель і переможців торгів друкуються в інформаційно-

аналітичному бюлетені „Вісник державних закупівель”);

2) вивчити документацію конкурсних торгів із зверненням особливої уваги на переможців торгів, що надали неповний (недостатній для висновків) перелік необхідних для участі у торгах документів порівняно з іншими учасниками, що брали участь у торгах. Перевірити відповідність документів переможців тендера встановленим кваліфікаційним критеріям та іншим умовам документації конкурсних торгів (основним умовам договору про закупівлю);

3) опитати службових осіб підприємств і організацій, що програли конкурсні торги, з питань порушень, які були допущені під час їх проведення з боку службових осіб підприємств-замовників (членів комітету з конкурсних торгів), залучення до участі в торгах „своїх” фірм, а також можливих перевитрат бюджетних коштів (у випадку проведення закупівлі за державні кошти), перерахованих на адресу переможців, що пропонують товари, роботи, послуги за ціною, яка значно вища за середню ціну, що склалась на ринку;

4) у випадку проведення конкурсних торгів із закупівлі товарно-матеріальних цінностей, устаткування – визначити, за допомогою відповідних фахівців, ступінь придатності до використання або експлуатації цих товарно-матеріальних цінностей (устаткування), які надійшли від переможців торгів; провести перевірку законності їх оприбуткування і списання; перевірити паспортну документацію (якщо це устаткування);

5) провести зустрічні перевірки переможців конкурсних торгів за фактами законності придбання ними товарно-матеріальних цінностей для реалізації замовникам з метою виявлення можливих фактів їхнього фіктивного підприємництва та заволодіння бюджетними коштами;

б) провести перевірку достовірності та повноти обсягу виконаних робіт і послуг переможцями торгів.

Як показали результати дослідження, перевірка цільового використання коштів у процесі проведення процедур державних закупівель має здійснюватися на основі певної розробленої моделі, передбачає аналіз достатньої кількості елементів (даних документації конкурсних торгів), необхідних для підготовки висновків про відповідність вимогам чинного законодавства проведеної процедури закупівель, тому з метою з'ясування питань щодо відповідності нормам законодавства проведених замовником процедур закупівель під час перевірки оперативні працівники мають досліджувати такі документи:

1. Розпорядчі документи замовника стосовно функціонування комітету з конкурсних торгів та річного плану закупівель (наприклад, рішення замовника про утворення комітету з конкурсних торгів).

2. Звіти:

- про результати проведення процедур відкритих і двоступеневих торгів;
- про результати проведення попередньої кваліфікації учасників;
- про результати проведення процедури запиту цінових пропозицій;

про результати проведення процедури закупівлі в одного учасника.

3. Протоколи засідань комітету з конкурсних торгів, у тому числі протоколи розкриття, оцінки, порівняння отриманих (цінових) пропозицій учасників, прийняття рішення про переможця торгів;

4. Документацію конкурсних торгів, кваліфікаційну документацію або запит цінових пропозицій.

5. Копії інформаційних матеріалів замовника та учасників (оголошення, запрошення, запити, роз'яснення, повідомлення тощо).

6. Копії документів, наданих учасниками на запит замовників.

7. Оригінали або копії листів погодження у Мінекономіки процедури закупівлі в одного учасника.

8. Копії документів, що підтверджують забезпечення пропозиції конкурсних торгів та забезпечення виконання договору про закупівлю (у випадку необхідності надання учасниками / переможцем торгів такого забезпечення).

9. Пропозиції учасників торгів, відомості про які зафіксовані у протоколі розкриття цих пропозицій.

10. Повідомлення про акцепт пропозиції учасника торгів та повідомлення учасникам про результати проведеної процедури закупівлі.

11. Укладені договори про закупівлю [6].

Відповідно до вимог ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», виявлені ознаки злочину у сфері державних закупівель оперативний підрозділ невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

У разі, якщо ознаки злочину виявлені під час проведення оперативно-розшукових заходів, що тривають, і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, оперативний підрозділ повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак злочину, закінчує проведення оперативно-розшукового заходу, після чого направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування [2].

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що характер задачі по виявленню злочинів у сфері державних закупівель полягає в тому, що про факт вчинення злочину ще не відомо оперативним підрозділам, і в цій ситуації оперативно-розшукові заходи будуть відбуватися як ряд змінюючих одна одну стадій.

Виявлення даних злочинів розглядається в тісному зв'язку з кримінально-процесуальною діяльністю, оскільки у випадку його успішного вирішення розпочинається досудове розслідування.

Виокремлено напрямки отримання інформації про злочини у сфері державних закупівель: а) належне оперативне обслуговування об'єктів

сфери державних закупівель; б) інформаційно-аналітичне забезпечення; в) використання оперативно-розшукових сил, засобів та заходів; г) здійснення економіко-правового та фінансового аналізу державних закупівель з допомогою сучасних комп'ютерних можливостей, зокрема, веб-порталів у мережі Internet; д) інформація від осіб, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами; е) інформація у процесі взаємодії з іншими державними органами, до компетенції яких входить перевірка і контроль за процесом державних закупівель (Фінансова інспекція, Рахункова палата, Антимонопольний комітет, Державний комітет фінансового моніторингу України, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Держказначейство України тощо); ж) ведення паспортів оперативного супроводження цільового використання бюджетних видатків державного бюджету та видатків регіонального рівня.

Автором було розроблено алгоритм дій оперативного працівника з виявлення злочинів у сфері державних закупівель: аналіз інформації щодо конкурсних торгів; вивчення документації конкурсних торгів; розвідопитування службових осіб підприємств і організацій, що програли конкурсні торги, з питань порушень, які були допущені під час їх проведення; залучення спеціалістів для визначення ступеня придатності до використання або експлуатації товарно-матеріальних цінностей (устаткування), які надійшли від переможців торгів; проведення зустрічних перевірок з використанням можливостей державних органів, до компетенції яких входить перевірка і контроль за процесом державних закупівель; перевірка достовірності та повноти обсягу виконаних робіт і послуг переможцями торгів.

Запропоновано модель вивчення та перевірки документації конкурсних торгів: розпорядчі документи замовника конкурсних торгів; звіти: протоколи засідань комітету з конкурсних торгів; документація конкурсних торгів; інформаційні матеріали замовника та учасників; документи, надані учасниками на запит замовників; листи-погодження у Мінекономіки процедури закупівлі в одного учасника; документи, що підтверджують забезпечення пропозиції конкурсних торгів та забезпечення виконання договору про закупівлю; пропозиції учасників торгів; повідомлення про акцепт пропозиції учасника торгів та повідомлення учасникам про результати проведеної процедури закупівлі; укладені договори про закупівлю.

Таким чином, виявлення злочинів у сфері державних закупівель – це комплекс економіко-правових та оперативно-розшукових заходів, врегульованих нормативно-правовими актами, які здійснюють оперативні підрозділи по організації отримання первинної інформації її перевірки, систематизації і використання про ознаки злочинів, а також осіб, що до них причетні, з метою своєчасного їх запобігання та викриття.

Бібліографічні посилання

1. Протидія підрозділами ДСБЕЗ МВС України злочинам під час проведення державних закупівель на підприємствах залізничного транспорту : наук.-методичні рекомендації. /Коряк В.В., Сливенко В.Р., Сокірко В.П., Василичук В.І., Дараган В.В. // за заг. ред Джужі О.М. – К., 2011.

2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р № 2135 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Василичук В.І. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері : монографія / В.І.Василичук. – К., 2012.
4. Протидія хабарництву у бюджетній сфері підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю: наук.-практ. посіб. /Коряк В.В., Сливенко В.Р., Василичук В.І., Сальков Г.В.; за ред. О.М. Джужі. – К., 2011.
5. Никифорчук Д. Й. Протидія злочинам, що пов'язані з порушенням бюджетного законодавства (ст. 210, 211, 175 КК) : наук.- практ. посіб./ Никифорчук Д. Й., Заблоцька О. К., Ніколаюк С. І. – К., 2006.
6. Протидія злочинам у бюджетній сфері : метод. реком./ Користін О.Є., Чернявський С.С., Василичук В.І. та ін.; за заг ред. О.М. Джужі. – К., 2012.

Надійшла до редакції 06.11.2012

В.І. Сліпченко

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК.343.126

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ТА СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗА НОВИМ КПК УКРАЇНИ

Досліджено особливості взаємодії оперативних та слідчих підрозділів з урахуванням основних положень нового КПК України, межі їх процесуальної компетенції та самостійності. Зроблено спробу з'ясувати обставини, які впливають на форми та види взаємодії, а також проведено аналіз нормативно-правових актів із вказаної проблематики.

Ключові слова: *взаємодія, форми взаємодії, види взаємодії, оперативний підрозділ, слідчі підрозділи, кримінальне провадження, досудовий етап.*

Исследованы особенности взаимодействия оперативных и следственных подразделений с учетом основных положений нового УПК Украины, границ их процессуальной компетенции и самостоятельности. Осуществлена попытка выяснить обстоятельства, которые влияют на формы и виды взаимодействия, а также проведен анализ нормативно-правовых актов указанной проблематики.

Ключевые слова: *взаимодействие, форма взаимодействия, вид взаимодействия, оперативное подразделение, следственные подразделения, уголовное производство, досудебный этап.*

Particularities of interaction of operational and investigative units regarding basic provisions of the new Criminal procedural code of Ukraine, limits of their procedural competence and selfness are studied. The attempt to clear up circumstances which influence to forms and types of interaction is made, the analysis of legal acts of this problem is made.

Keywords: *interaction, a form of interaction, the type of interaction, operational units, investigative units, criminal proceedings, pre-trial stage.*

Постановка проблеми. Виконання завдань кримінального судочинства (кримінального провадження) вимагає від існуючої системи правоохоронних органів та їх структурних підрозділів постійної взаємодії, чіткої